

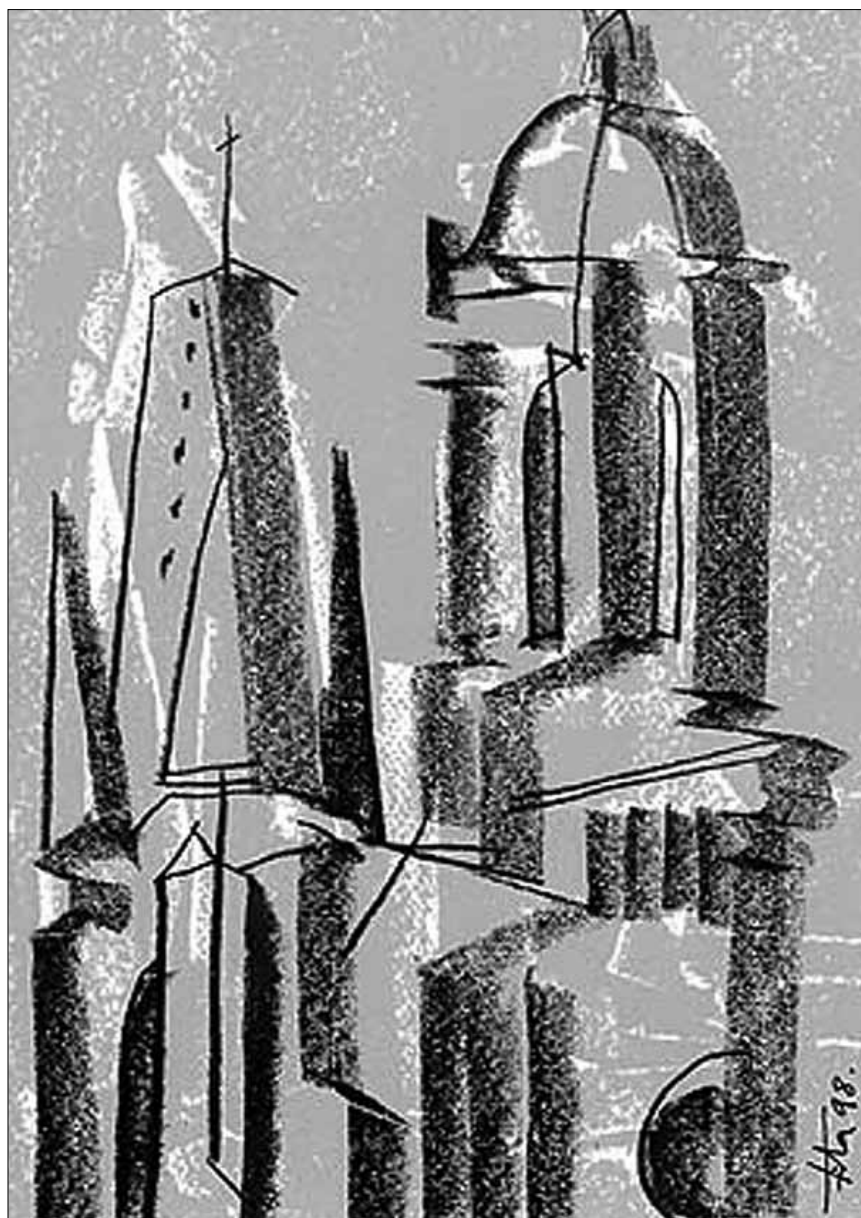

artistes

Fita, la cal·ligrafia de l'atzar

M'estimo en Fita. M'encanta conversa-hi, del present i del futur, dels quadres, de les nimietats de la vida quotidiana, bromejar-hi... És un plaer que em deixi tafanejar, a casa seva, en els seus blocs de dibuix –ara ja va pel 490 i escaig– i escoltar els seus raonaments davant d'una troballa formal o per la qualitat d'un traç, d'una taca, d'un accident, d'un vulgar retall de poliestirè. Faig aquesta declaració de bones a primeres impulsat per l'alegria que m'ha produït retrobar-lo, després del seu darrer, i gravíssim, tropell de salut causat per un malèvol virus, tal com si no hagués passat res; és a dir: il·lusionat i amb la seva proverbial virior al cent per cent.

En Fita té, fonamentalment, dos trets biogràfics que han conviscut amb ell i en ell: un és l'Hospici de la Diputació de Girona, del qual n'era dependent, on avui viu la Casa de Cultura de Girona; l'altre, l'accident a l'església de Betlem –mentre pintava un mural– que després d'un procés hospitalari llarguíssim el va deixar paraplègic. Ambdós han servit de motor, lubricat i precís, per incidir en la seva persona i en la seva obra i, segurament, en la idea que el públic s'ha format de l'artista: una mena d'admiració i respecte barrejada amb el neguit que

provoca un model de força i de voluntat que no aconsegueix els paràmetres convencionals. I també tenen el seu rol indefugible en la seva biografia l'Àngela Rodeja, la seva muller i col·laboradora en múltiples aventures artístiques i personals. I l'Escola d'Art Fita, que ha estat pedrera ingent d'artistes i -importantíssim- amants de l'art, on s'han fet molts dels més grans artistes gironins dels darrers anys del segle XX, amb la indiscutible particularitat que, els que han volat per lliure, han après la lliçó del mestre sense fer ús de la cal·ligrafia fitenca ni del que han vist i tocat en el taller d'en Fita, només s'han amarat de la llibertat i de les estratègies de què el mestre i l'amic ha fet lliçó i bandera. I ara, la cire-

reta: la Fundació Fita i el munt d'activitats que porten a terme regularment. I a tothora: l'amistat, eina i ciment del seu *modus operandi* personal i intransferible, una xarxa que ha amollat i amollat i amolla des de qualsevol racó de la seva supervivència; perquè en Fita és un supervivent, i, fent ús de la frase que m'ha disparat en alguna ocasió, «Visc de regal», m'és molt fàcil tornar-li un no gaire creatiu «És un regal que visquis».

Aprofundir en la seva obra artística, com es pot comprendre, no té futur ni sentit en aquestes quatre ratlles, per raons purament quantitatives. L'obra és pràcticament infinita i ho és perquè és un treballador impertorbable i regular, metòdic i apassionat i... diguem-ho clar d'una

vegada: en Fita viu per a l'art, fent-lo i cercant-lo, cada segon de la seva existència, inclosos els moments més angoixants a l'hospital. Viu en la provocació artística, en la gènesi químicament pura, la creació per la creació.

Artista de moltes arts

Situem-nos a la postguerra. Un xicot de l'hospici de Girona becat per la Diputació de Girona emprèn, a Barcelona, carregat d'il·lusió, àvid i predisposat a tot, els estudis de Belles Arts: acadèmia pura i dura. Sap, però, que això conferirà a la seva voluntat d'artista unes enormes eines: el coneixement de les tècniques i una mirada sobre la naturalesa, la més propera i

quotidiana, farcida de plans, llums i subterfugis figuratius. Dues destreses indispensables que li permeten i permetran a perpetuïtat encarar qualsevol disciplina artística, qualsevol encàrrec, amb bons arguments i amb una sagaç capacitat d'anàlisi conceptual. Amb el temps, amb el creixement vivencial, amb els cotons i la faixa de la religió (més tard substituïts per un nou tou muscular basat en un Evangeli més personal) proposa, sobretot després de l'accident de 1953-56, una evolució velocíssima en la representació de la seva mirada i, en conseqüència, en les obres que formalitza. És el Fita artista

que fins ara mateix no ha parat de fer néixer art forçant i escodrint en el procés creatiu i en els materials emprats, cosa que ens incapacita per encabir-lo còmodament en els compartiments estancs que la tradició ha marcat: ¿és pintor, dibuixant, escultor amb dotzenes i dotzenes de matèries, vidrier, mestre, retratista, caricaturista...?

Un altre factor creatiu que usa en la seva estratègia creativa és la curiositat per tota mena de materials; siguin nobles, de rebuig, tous o durs, sintètics, industrials, coneguts i desconeguts; de qualsevol procedència. Després d'una observació acurada, n'extreu formes, suggeriments, compendis, trajectòries, imbricacions que interactuen amb un altre factor que Fita, crec, habilita com a indispensable: l'atzar. En Fita treballa amb l'atzar, la improvisació, amb la mateixa correcció que en dibuixar sobre paper fa servir el llapis o la tinta xinesa. Provoca la forma creuant o enfrontant la matèria i l'atzar; és en aquest precís moment que comença l'obra, quan un estri, una ploma, un subterfugi, una pressió, un buidatge, una rebregada, talla, fon, suma elements: l'atzar i per tant la inseguretat en la gènesi de l'obra d'art. Aquesta ha estat i és la primera coartada, l'espuma provocadora, seminal, en la creació d'un fita. Ja ho va proclamar en el discurs d'ingrés com a acadèmic a la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant

Jordi, el dia 18 d'octubre de 1985: «La inseguretat és el gran mitjà de la creativitat [...] l'art, pel mateix fet de ser creatiu, posseeix un fi premonitori de transformació». Fa pocs dies, al seu estudi de Montjuïc, un moviment brusc fa vessar el tinter de tinta xinesa per sobre la taula de treball; immediatament pren un drap vell, blanc, de cotó i el mou per sobre la taca de tinta, que és xuclada pel teixit, després l'aplica per damunt d'una de les fulles del bloc que té al costat i, amb la seva mà prodigiosa per al dibuix, fa uns girs, uns arabescos plens de sentit que prefiguren l'esquelet, potser, d'animals mitològics; a continuació comença l'observació conscienciosa del drap tacat i, ple d'expectació, em fa observar infinitat de detalls i sentits que l'atzar ha provocat. Possiblement aquest accident fortuït, domèstic, sigui el principi de quelcom artístic, sempre, no ho oblidem, avalat i guiat pel cervell i la mà d'un home ensinistrat a l'acadèmia, un home amb recursos per desentrellar qualsevol mirada, qualsevol misteri.

Gairebé mig Girona

Seguint amb la mirada fixada damunt l'artista Fita, l'home creador de mil complicitats, no es pot passar per alt la necessitat de compartimentar en llibres i catàlegs la seva incalculable producció. El primer

de tots els catàlegs és el contingut en el secreter de marqueteria, dissenyat per ell mateix, en el qual atresora mig miler de blocs. Us adverteixo que bussejar, a l'atzar, per aquesta immensitat creativa de dibuixos i escrits, suggestions i troballes, errors i disbauxes, és el plaer estètic més profund que, ara mateix, es pot experimentar a Girona, i goso dir que és l'ADN, el mapa genètic, de la creació de Fita. Ara, però, amb l'ajut de la Fundació Fita, es continua treballant en la dèria personal de l'ordre, en la compartimentació sistemàtica de gairebé tota la infinita producció fitenca; un cas d'arxivística moderna: immensos

volums classificant, destriant, localitzant, fixant, indexant, tot allò que em prenc la llibertat d'anomenar el *Fitae Corpus*. Monumental!

Amb tot, sí que crec que hi ha en la seva producció artística un vessant que, tot i servir-se de les mateixes estratègies creatives que he esmentat, comporten processos conceptuals diferenciats. Em refereixo a l'obra d'encàrrec, l'obra que ha hagut d'encabir en una arquitectura, en una porció de l'urbanisme ciutadà. Sense cap dubte són les obres més conegudes del gran públic: vitrall d'església, monuments públics, escultures exemptes, seus d'entitats socials, etc. És el Fita més permanent i vitalici, el que ha estat sotmès a un procés de realització més acurat i assessorat. I podem oblidar els retrats? La infinitat de retrats precisos, àgils, exactíssims de gairebé mig Girona? I la pintura, i les obres amb Girona com a model? Potser el paradigma de tanta i tanta fiticitat és la seva casa taller a Montjuïc, obra del seu amic arquitecte Joaquim M. Masramon, on tot esdevé subjecte de recreació: portes, parets mestres, envans, secreters... tota ella regalima la cal·ligrafia, el traç, la llum d'aquest polièdric i insubstituïble artista Domènec Fita, i és que en Fita és un seductor, un gran seductor, generós i inacabable. Un artista.

Sebastià Goday Cuixart.